

SALLAI JÁNOS

Bűnözésföldrajz:
a rendőrség szolgálatába állított tudomány

A rendszerváltozást megelőző néhány évhez képest hazánkban is igen jelentős változások mentek végbe a társadalom szinte minden területén, és e folyamatok következtében jelentősen nőtt a bűncselekmények, az elkövetők és sértettek száma, illetve az okozott kár nagysága. Az okok felderítésében, a problémák feltérképezésében és a lehetséges megoldások megtalálásában igen fontos diszciplína lehet a bűnözésföldrajz. E jogtalanul mellőzött tudományágnak a földtudományra jellemző térszemlélet és a területi különbségek érzékeltetésére való képessége nagyban hozzájárulhat más bűnügyi tudományágak kutatásaihoz is.

**A bűnözésföldrajz feladata, fogalma
és helye a tudományon belül**

A bűnözésföldrajz feladata

Nyilvánvaló kapcsolat mutatható ki a földrajzi hely és a bűncselekmények száma, fajtája, intenzitása stb. között, és a bűnözésföldrajz az e komponensek közötti összefüggések vizsgálatát tekinti az egyik fő feladatának. A földrajztudományban jártas emberekre jellemző módon, a diszciplínát a térszemlélet teszi egyvedivé, így más, a geográfiát felhasználó bűnügyi tudományoktól eltérően nem a statikus megközelítés jellemző rá, hanem a dinamika. Konstans elemek felhasználásával próbálja kideríteni egyebek között azt, hogy a bűnelkövetők miért részesítenek előnyben bizonyos területeket. „*A bűnügyi földrajz nem elégszik meg a földrajzi hely és a bűnözés statisztikájának összehasonlításával, hanem a következő kérdést teszi föl: mik azok a leíró indikátorok, amelyek meghatározzák a bűnözés növekedését, és amelyek magyarázzák az adott földrajzi hely vonzó hatását a bűnözésre?*”¹

¹ Horst Herold: Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle Tájékoztatója, 17., 82. o.

A diszciplína helye a tudományon belül

A bűnözésföldrajz tudománybeli besorolása kapcsán meg kell említeni, hogy számos hazai és külföldi kutató eltérően ítéli meg a diszciplína tudományban elfoglalt helyét. Egyesek a bűnügyi tudományokhoz sorolják, míg mások a földtudományhoz. A hazai geográfusok többsége szerint a diszciplína a földtudományhoz sorolható, annak is a társadalomföldrajzi ágához (ezen belül pedig az alkalmazott szociálgeográfiahoz). Nyilvánvaló azonban az, hogy a tárgy több tudományág határán helyezkedik el, ezek közül az egyik legmarkánsabb a földrajz és a kriminológia. A diszciplína tehát a társadalomtudományok közé sorolható, szintetizáló és interdiszciplináris tudomány, amely komplex ismereteket igényel, hiszen nem elég csak a bűnügyi tudományok magas szintű ismerete, hanem elengedhetetlen hozzá a földrajz (szociálgeográfia) ismerete is.

A bűnözésföldrajz elnevezései és fogalma

A kriminálgeográfiai kutatások „előszobájának” tekinthetjük a chicagói iskolát amelynek kutatói, bár nem definiálták a ma bűnözésföldrajznak nevezett tudományágat, azt viszont megállapították, hogy szoros korreláció mutatható ki egy adott terület társadalmi-gazdasági tényezői és a bűncselekmények területi eloszlása között. Attól függően, hogy egy adott kutató mely tudományágat képviseli, tartalmi szempontból jelentős eltérések figyelhetők meg a bűnözésföldrajzi meghatározásokban. Igen nagy múltra tekintenek vissza a német bűnözésföldrajzi kutatások, ennek ellenére a diszciplína tudománybeli besorolása még német nyelvterületen sem egyértelmű. Ezt bizonyítják a következő meghatározások is.

Hans von Hentig szerint a bűnözésföldrajz „...annak a viszonyinak a leírása, ami létezik egyrészt a bűnözés, másrészt a klíma, a föld, a táj, a történelem, a gazdaság és népmozgalom között”².

Horst Herold véleménye szerint „A bűnügyi földrajz azt a kapcsolatot igyekszik kimutatni, ami a bűnözés és a földrajzi hely között áll fenn. A kiindulási pont tehát nem a bűncselekmények elkövetője [...] vagy a bűnelkövetés helye, hanem a földrajzi hely, a partikuláris sajátosságok, a strukturális és funkcionális jellegzetességek, tehát a földrajzi hely a maga felszíni megjelenésében, az adott technikai, civilizációs, kulturális és társadalmi sajátosságaival.”³

² Hans von Hentig: *Der kriminelle Mensch im Kräftepiel von Zeit und Raum. Das Verbrechen 1.* Berlin, 1961. Idézi Horst Herold: i. m. 81. o.

³ Horst Herold: i. m. 81. o.

Joachim Hellmer „a kriminálgeográfiát a kriminológia részének tekinti, mely a bűnözés területi eloszlásával, tényezőivel (a kriminogén faktorokkal) és a bűnüldözés területi különbségeivel foglalkozik”⁴.

Hazánkban a bűnözésföldrajz mindössze két és fél évtizedes múltra tekint vissza. Ennek egyik következménye, hogy még az elnevezése kapcsán sincs konszenzus. A hazai kriminálgeográfiai szakirodalomban a tudományág következő megnevezéseivel találkozhatunk: bűnözésföldrajz, kriminálgeográfia, kriminál földrajz, bűnügyi földrajz, bűnözési földrajz, kriminális földrajz, geokriminológia, környezeti kriminológia. Az előbbi megnevezések közül a leggyakrabban a bűnözésföldrajz és a kriminálgeográfia használatos; ezek tulajdonképpen szinonim fogalmaknak tekinthetők. Mindkét megnevezés híven érzékelteti, hogy olyan tudományágról van szó, amely a kriminológiával és a földrajzzal van legszorosabb kapcsolatban. A hazai geográfusok által megfogalmazott definíciók közül a következőket érdemes kiemelni:

„A bűnözésföldrajz a kriminológia és a társadalomföldrajz között képez interdiszciplináris kapcsolatot, s mint ilyen nem csupán a bűnelkövetések térbeli eloszlását, hanem a bűnözés térbeli szabályait, társadalmi hátterét is vizsgálja, s prognosztizálja a lezajló társadalmi folyamatok ismeretében a bűnözés várható térbeli elmozdulásait.”⁵

„Berényi István (1992) – elsősorban a német szociálgeográfia »Kriminalgeographie« értelmezése alapján – a bűnözés földrajzán a szociálgeográfia azon ágazatát érti, amely a tér, a társadalmi csoportok és a bűnesetek összefüggéseivel foglalkozik.”⁶

Tóth Antal értelmezése szerint „...a kriminálgeográfia a bűnözésnek, mint társadalmi tömegjelenségnek a tér- és időbeli aspektusait vizsgáló alkalmazott szociálgeográfiai ágazat, a kriminológia és a társadalomföldrajz között álló inter-szubdiszciplína. A bűnözés térbeli struktúráját, terjedelmét, tendenciáját és dinamikáját, területi intenzitását, társadalmi-gazdasági hátterét, a lezajló társadalmi-gazdasági folyamatok ismeretében a várható térbeli elmozdulásait vizsgálja, s hozzájárul területspecifikus bűnmegelőzési stratégiák kidolgozásához.”⁷

4 Joachim Hellmer: Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Schriftenreihe des Bundeskriminalamtes, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 1972, S. 13–39., 81–85. Idézi Tóth Antal: A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. PhD-értekezés, Debrecen, 2007, 9. o.

5 Kovács Zoltán: A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminőségben. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1990, 2. o. [Műhely 6.]

6 Tóth Antal: i. m. 15. o.

7 Uo. 10–11. o.

A bűnözésföldrajzi kutatások nemzetközi és hazai képviselői és eredményei

A bűnözésföldrajzi kutatások nemzetközi eredményeinek áttekintése

A bűnözésföldrajz (s ebben a kriminológia) első jelentősebb művelője egy francia ügyvéd, *André-Michel Guerry* (1802–1866) volt, aki *Essai sur la Statistique Morale de la France* (Franciaország erkölcsi statisztikájáról szóló esszé)⁸ címen könyvet jelentetett meg, ebben „a statisztikai adatok alapján feldolgozta a nem, az életkor és a bűnözés viszonyát területi megoszlásban”⁹. Guerry munkássága nagyban befolyásolta és ösztönözte a későbbiekben a „kriminológia atyjának” nevezett *Quetelet-t* (1796–1874), aki megállapította, hogy ugyanolyan törvényszerűségek figyelhetők meg a „bűnös emberi magatartások esetében, mint a természeti jelenségeknél”¹⁰.

Nemzetközi viszonylatban az első, a mai értelemben vett településszintű analízisek megalkotása az Egyesült Államokhoz (chicagói iskola) köthető, itt már a múlt század elején végeztek kriminálökológiai kutatásokat. A kezdeti kutatások a *Chicagói Egyetem szociológiai tanszékének* vezetőjéhez, *Robert E. Park*hoz köthetők, aki az ökológiai megállapításait a települések lakóközösségére is adaptálta. Park kutatásaihoz számos kutató csatlakozott, velük kiteljesedett a chicagói iskola munkássága (*Ernest W. Burgess, Roderick D. McKenzie*). Főként Park és Burgess kutatásai hatására vált ismertté a *zónaelmélet* (vagy *koncentrikus körök elmélete*) fogalma, amely a bűncselekmények száma és a városközponttól való távolság fordított arányosságára hívta fel a figyelmet¹¹. Elsősorban *Clifford Shaw* és *Henry McKay* voltak azok, akik kutatásaik során észrevették, hogy Chicago egyes részein jóval magasabb a bűncselekmények száma, mint a város más övezeteiben. Az egyes részek szociológiai vizsgálatokor megállapították, hogy a bűnügyileg erősebben fertőzött övezetek lakói elsősorban a szegényebb néprétegek közül kerültek ki. A chicagói iskola képviselői nagy jelentőségű és kiemelkedő eredményeket értek el, egy idő után azonban bizonyos elméletek már nem tudtak magyarázatot adni egyes társadalmi jelenségekre, ezért az 1940-es évek második felétől számos kritika érte a kutatókat.

⁸ André-Michel Guerry: *Essai sur la Statistique Morale de la France*. Crochard, Paris, 1833

⁹ Vigh József: *Kriminológiai alapismeretek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 26. o. 10. Uo.

¹¹ Tóth Antal: *A kriminálgeográfiai kutatások aktualitása hazánkban*. Debreceni Szemle, 2004/1.

Michael Young és Lamberth Peter Willmott az 1950-es években Dél-Londonban végeztek településszociológiai vizsgálatokat, amelyek során megállapították, hogy a zónaelmélet London déli részére nem alkalmazható. Szintén erre a megállapításra jutott 1957-ben *T. P. Morris*, aki ugyancsak Londonban végzett vizsgálatokat, de nem tudta a zónaelméletet alkalmazni, mivel szerinte az európai városok nem mindig sugárirányban fejlődtek¹².

Rendkívül értékes vizsgálatokat végzett Horst Herold nürnbergi rendőrkapitány. Kutatásai során rávilágított a bűnözést elősegítő, kiváltó és vonzó okok szerepének pontos mérésére, és megteremtette az alapját a rendőri szervezet azon kialakításának, amely a helyi adottságoknak a leginkább megfelel. Ennek hatására a város rendőrsei jelentős átszervezésen mentek keresztül¹³.

A magyarországi kriminálgeográfiai kutatások vázlatos története

A bűnözésföldrajz kialakulásának feltételei *Földes Bélának* köszönhetően már a tizenkilencedik század végén megteremtődtek¹⁴, őt a későbbiekben számos kutató követte (például *Irk Albert, Hacker Ervin*),¹⁵ az ez irányú kutatások azonban a második világháború után abbamaradtak. Mérföldkőnek tekinthető a hazai kriminológia életében az 1960-as esztendő, amikor a Legfőbb Ügyészség keretein belül megalakult az *Országos Kriminálisztikai Intézet* (OKRI), majd 1963-ban a jogi egyetemeken kötelező tantárggyá tették a kriminológiát. 1983-ban alakult meg a *Magyar Kriminológiai Társaság*, amelynek több száz elméleti és gyakorlati szakember lett a tagja.

A hazai geográfusoknak csak kissé megkésve, az 1980-as évektől nyílt lehetőségük arra, hogy bűnözésföldrajzi kutatásokat folytathassanak. Hazánkban a kutatás legfőbb színtere a főváros volt, amelyet kriminálgeográfiai aspektusból még nem elemeztek ugyan teljes egészében, az egyes kerületeket vagy a település főbb mutatóit viszont már igen. A geográfusok közül az egyik „első fecske”, aki bűnözésföldrajzzal foglalkozott, *Kovács Zoltán* volt, aki 1989-ben egyebek között a főváros VIII. kerületében végzett településen belüli kriminálgeográfiai kutatásokat. Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetében a *Budapest turizmusának szociálgeográfiai vizsgálata* című kutatá-

¹² Uo.

¹³ Horst Herold: i. m.

¹⁴ Földes Béla: A bűnügy statisztikája. Budapest, 1889

¹⁵ Irk Albert: Kriminológia I. Krimináleltológia. Budapest, 1912; Hacker Ervin: Budapest hatása a kriminalitásra. Budapest, 1930; Hacker Ervin: Magyarország kriminalitása az 1925-1934. években. Budapest, 1937

si program keretében több vizsgálatot végeztek; *Michalkó Gábor* 1996-ban a főváros vonatkozásában vizsgálta a nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzát, ennek során egyebek között a turisták sértetté válásának elemzését végezte el. Igen fontos állomásnak tekinthető – a főként kriminológusok által végzett – az 1999–2000-ben, az OKRI-ban lefolytatott *Területi bűnmegelőzési modellek* című kutatás, amely Budapest V., IX. és XXII. kerületét vizsgálta. A kutatás egyik fő célcsoportja a sértetteké volt¹⁶. A IX. kerületben az oktatással és az iskolai gyermekvédelemmel kapcsolatos bűnmegelőzési javaslatok születtek¹⁷, míg a XXII. kerületben a helyi gyermekvédelmi intézményrendszerre alapozva készültek bűnmegelőzési javaslatok¹⁸. *Balázs Andrea* 2003-ban a XV. kerület bűnügyi földrajzát vizsgálta Rákospalota, Újpalota és Pestújhely viszonylatában. Ennek során megállapította, hogy Rákospalota a legkevésbé, Pestújhely pedig a leginkább fertőzött a százezer főre jutó bűncselekmények tekintetében. *Irk Ferenc* 2005-ben Budapesten és négy európai nagyvárosban (Amszterdam, Hamburg, Krakkó, Bécs) hasonlította össze a városlakók problémáit, és ezek alapján bűnmegelőzési módszereket határozott meg. A főváros esetében az egyik legteljesebb körű elemzést *Kobolka István* és *Sallai János* végezte 2008-ban. Ők Budapest egészét vizsgálták az 1960 és 1985 közötti időszakra vonatkozóan. Kutatásuk során számos olyan, évtizedek óta jelen lévő probléma vetődött fel, amelyek napjainkban is megoldásra várnak (futballhuliganizmus, szervezett bűnözés, fiatalkori bűnözés stb.). *Sallai János* és *Ritecz György* számos tanulmányukban vizsgálták az államhatár kriminál földrajzát, így egyebek között 2002-ben a magyar–ukrán határszakaszt, illetve az európai uniós, majd a schengeni csatlakozás várható hatását¹⁹.

A főváros után hazánkban kriminálgeográfiai szempontból az egyik leginkább kutatott település Debrecen, itt először *Kozma Gábor* végzett ez irányú kutatásokat 1997-ben.

Tóth Antal kutatásai Hajdú-Bihar megyével, Hajdúböszörménnyel, Debrecennel, a határszakaszokkal és Magyarországgal kapcsolatosak. Minden-

16 Kerecsi Klára – Ritter Ildikó: Budapest V. kerületének bűnözési térképe. Belügyi Szemle, 2000/10.

17 Kerecsi Klára – Kó József: A IX. kerület bűnözési térképe. Belügyi Szemle, 2001/7–8.

18 Kerecsi Klára – Finszter Géza – Kó József – Gosztonyi Géza: A területi bűnmegelőzés lehetőségei Budapest V., IX. és XII. kerületében. In: Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai tanulmányok, 38. OKRI, Budapest, 2001, 112–180. o.

19 Sallai János: Az ukrán–magyar határ kriminál földrajza a '90-es években. Rendvédelmi Füzetek, 2002/29., 30. o.; Sallai János – Ritecz György: A Magyar Köztársaság határrendje és a határbiztonsága a „schengeni” elvek EU-ba való beépülése, illetve Magyarország uniós csatlakozása tükrében. Rendvédelmi Füzetek, 1999/6., 30. o.

képp kiemelendő Tóth 2007-es doktori értekezése, mivel a magyar kriminálgeográfiában ilyen lélegzetvételű kutatás addig nem készült. *Mátyás Szabolcs* elsősorban Hajdú-Bihar megye és Debrecen bűnözésföldrajzával foglalkozik²⁰, illetve a Hajdú-Bihar-Bihar Eurorégióval²¹.

A kriminálgeográfiai kutatások legfontosabb forrásai

Tekintettel arra, hogy a hazai bűnözésföldrajzi kutatások meglehetősen rövid múltúak, ezért a kutatásokhoz felhasználható szakirodalom, gyakorlati útmutatók és egyéb források száma rendkívül csekély. A következőkben felsorolásszerűen nézzük meg, hogy milyen források tekinthetők a kriminálgeográfiai kutatások legfontosabb adatbázisainak:

- *Rendőrségi konferenciák, éwertékelő és munkaértekezletek.*
- *Könyvtárak és szakmai folyóiratok.*
- *Robotzsaru NEO integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer.*
- *BM Koordinációs és Statisztikai Osztály.*
- *Éwertékelő jelentések* (annak ellenére, hogy nem kriminálgeográfiai céltal iródtak, számos fejezetük a bűnözésföldrajz aspektusából nézve is értelmezhető és eredményesen felhasználható).
- *Rendőri vezetőkkel folytatott szakmai konzultációk.*
- *Lakossági kérdőíves felmérés.*
- *Már meglévő településszintű analízisek megismerése* (diplomamunkák, szakdolgozatok és a témában íródott két doktori értekezés).
- *Világhálós források:* www.ksh.hu; www.police.hu;
<http://nu.epp.eurostat.ec.europa.eu>; <http://crimestat.b-m.hu/>

A bűnözésföldrajzi kutatások területi egységei

Tóth Antal a kutatásai során hat olyan területi egységet jelölt meg, amelynek a bűnözésföldrajzi elemzése szükségszerű²². A későbbiekben más kutatók is

²⁰ Mátyás Szabolcs: A Magyar Köztársaság és Hajdú-Bihar megye büntügyi helyzetének elemzése és főbb kriminálstatisztikai mutatói. *Acta Iuuentutis Geographica*, 2009/1.

²¹ Mátyás, Szabolcs: Police collaboration of Hungarian and Romanian counties on the frontier. In: Sülizakar, István (ed.): *Neighbours and Partners: On the two sides of the border*. Debrecen, 2008, pp. 203–210.

²² Tóth Antal (2007): i. m.

többségében a Tóth által javasolt területi struktúrában végezték az elemzéseiket. 2013. január elsején azonban visszaállították a járásokat, ezért indokolt a kutatott területi szintek számát hétre növelni. A vizsgálandó területi egységek a következők:

- a) *Nemzeti/nemzetközi szint* – Vizsgálatánál figyelembe kell venni, hogy az egyes országokban az eltérő jogi normák miatt a nemzetközi összehasonlítás számos nehézséget vet fel.
- b) *Régiók szintje* – Elemzésük elsősorban a más régióval történő összehasonlításakor válhat szükségessé, a mindennapi rendőri munka során azonban erre ritkán kerül sor.
- c) *Megyei szint* – A megyei értékek egymással történő összevetése rendkívül fontos és hasznos, számos kriminalisztikai trend azonban csak az alacsonyabb szintek elemzésekor fog megmutatkozni.
- d) *Járási szint* – A járási szint vizsgálatánál problémát okozhat, hogy a járások közigazgatási területe nem egyezik meg a rendőrkapitányságok illetékességi területével.
- e) *Kistérségi szint* – A kistérségi szint elemzésénél szintén gond lehet, hogy a KSH kistérségei és a rendőrkapitányságok illetékességi területe nem minden esetben esik egybe.
- f) *Települési szint* – A települési szint a leggyakrabban kutatott területi egység.
- g) *Településen belüli szint* – Egy nagyobb település esetében már megfigyelhetők olyan, egymástól élesen elkülönülő településrészek, ahol a szegregáció folytán gyökeresen eltérő státusú emberek laknak, ami jelentős kriminálstatisztikai különbségeket mutat. A településen belüli vizsgálatokat a következő három alszinten lehet elvégezni: 1. *kerületek, rendőrőrsök*; 2. *városrészek*; 3. *utcák, háztömbök*.

A bűnözési térképezés

*„A bűnözési térkép olyan tematikus térkép, amelyen a bűnözés valamely jellemzőjének földrajzi elhelyezkedése ábrázolható. A térképeket szemlélve észrevehetünk olyan kapcsolatokat, összefüggéseket a bűnözés és a kriminogén tényezők között, melyek egyébként elkerülnék a figyelmünket.”²³ A bűnözési térképezésnél (*crime mapping*) meg kell említenünk a „forrópontok” fogalmát (*hot spots*). „Általános elfogadott definíciója nincs, de általában olyan*

²³ Uo. 27. o.

*relatív kis kiterjedésű helyeket értenek alatta, ahol a bűncselekmények koncentrálnak, ahol hosszabb időn át magas a bűnügyi fertőzöttség.*²⁴

A bűnözési térképek alkalmazásának lehetőségei és korlátai

A térképi, vizuális megjelenítés jóval több információval szolgál, mint amit önmagában egy-egy statisztikai adatsor adna. Sőt, bizonyos esetekben a statisztikai adatok hamis képzetet is keltenek, mivel nem a valóságot mutatják (például egy a területi különbségeket elfedő megyei adatsor). A bűnözési térképek a mindennapi rendőri munkában számos területen adaptálhatók, így egyebek között a bűnmegelőzés, a szolgálatszervezés és az elemző-értékelő munka során, illetve a bűnügyi és közrendvédelmi akciók területének meghatározása és a járőrútvonalak megtervezése terén. A térképi megjelenítés lehetővé teszi továbbá, hogy felismerhetővé váljanak a különböző közigazgatási területeken lévő, bűnügyileg viszont összetartozó területek, a területi különbségek pedig sokkal dominánsabban válnak érzékelhetővé²⁵. A bűnözési térképek, a rendőrségi felhasználás mellett egyebek között a területfejlesztési koncepciók kidolgozásánál és a városrendezési tervek elkészítésénél, illetve az optimális iskolába és munkába járás útvonalának kiválasztásánál is sikeresen felhasználhatók.

A bűnözési térképek közzétételével kapcsolatban kétféle álláspont uralkodik. Egyes szakemberek a minél szélesebb körű nyilvánosságot szorgalmazzák, mondván, ha a lakosok tisztában vannak a lakókörnyezetük bűnügyi helyzetével, akkor maguk is segíthetnek a bűnmegelőzésben, mivel jobban odafigyelnek a környezetükre. Mások viszont úgy vélik, hogy ha a bűnözési térképek laikus kézbe kerülnek, és ezeket rosszul értelmezik, akkor hamis képzetet kelthetnek bennük, s ennek egyik lehetséges negatív következménye a csökkenő ingatlánár.

A bűnözési térképek hazai alkalmazásai

Nyilvánvaló, hogy a bűnözési térképezés gyors hazai elterjedésének egyik gátja a hiányos eszközpark (számítógépek, programok) és a megfelelően képzett, térinformatikai ismeretekkel felvértezett szakemberek hiánya. Hazánk-

²⁴ Uo. 33. o.

²⁵ Pödör Andrea: Térinformatikai alapú bűnözési térképek alkalmazása a helyi bűnmegelőzési stratégia kidolgozásában. XV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok, 2005
www.otk.hu/cd05/4szek/PdrAndrea.htm

ban a bűnözés térinformatikai alapú ábrázolása csak a 2000-es évektől kezdődött. Jelenleg is mindössze néhány kutató foglalkozik térinformatikai alapú bűnözési térképezéssel. Ennek ellenére, az elmúlt néhány évben mindenképp pozitív elmozdulás figyelhető meg.

A legelső, a rendőri gyakorlatban is alkalmazott digitális bűnözési térképet a Dunaújvárosi Rendőrkapitányágon hozták létre. A térkép belső használatra készült, a lakossági hozzáférés nem volt megoldott. Nem sokkal ezután, 2005-ben a XIII. Kerületi Rendőrkapitányságon létrehoztak egy újabb fejlesztésű bűnözési térképet, itt azonban már megoldották a lakossági hozzáférést is. A rendőrök közül is kevesen ismerik, hogy a Robotzsaru NEO integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszerben létezik egy úgynevezett „térképészeti alrendszer” menüpont, amelynek segítségével bizonyos bűncselekmények vonatkozásában bűnözési térkép készíthető.

Az alrendszer számos hibája ellenére is használható, az egyik legfőbb pozitívumaként értékelhető, hogy az adatbázisa naprakész. A Robotzsaru mellett az ORFK honlapján, a police.hu-n 2012 óta elérhető egy olyan bűnözési térkép, amely harmincnapos késleltetéssel jelenít meg számos, a lakosság szubjektív biztonságérzetét negatívan befolyásoló bűncselekményt (lopás, betöréses lopás, autófeltörés, garázdaság stb.). A Belügyminisztérium által üzemeltetett másik honlapon szintén elérhető egy olyan alkalmazás, amellyel bűnözési térképek készíthetők.

Természetesen nem minden típusú bűncselekmény jeleníthető meg a térképen (például egyes gazdasági bűncselekmények), de a lakosság szubjektív biztonságérzetére leginkább ható deliktumok ábrázolhatók, mivel azok térrelevánsak, a földrajzi tér konkrét helyeihez köthetők (rablás, lopás, betöréses lopás, autófeltörés stb.)²⁶.

Összességében elmondhatjuk, hogy a bűnözési térképek önmagukban nem oldanak meg semmilyen problémát, használatuk azonban mindenképp elősegíti a rendőri munkát. A bűnözési térkép a rendőrség szakemberei számára olyan lehetőség, amelyet a huszonegyedik század rendőrsége nem nélkülözhet a mindennapi rendőri munka közben.

26 Piskóti-Kovács Zsuzsa: A felületmodellezés alkalmazási lehetőségei a bűnözésföldrajzi vizsgálatokban. 2011. www.uni-miskolc.hu/~fkt/HunDEM2011/Cikkek/Piskoti_Zs.pdf

A kutatás gyakorlati hasznosíthatóságának lehetőségei

Mint a legtöbb új keletű, csekély múltú diszciplinánál, itt is gyakorta vetődik fel az a kérdés, hogy milyen gyakorlati haszna van, mi az, ami az elméletből megvalósítható, a mindennapi rendőri munka során alkalmazható. E kérdésre a választ részben a nyugat-európai, részben pedig a hazai példák alapján tudjuk megadni. A bűnözéstudományi kutatások számos olyan, a gyakorlati rendőri munka során is használható eredményt hoznak, amelyek adaptálása elősegítheti a rendőrség reagálóképességének és büntetőjogi eredményességének javulását.

Az Európai Unióban főként Németországban találunk példát a bűnözéstudományi kutatások gyakorlati alkalmazására. Ezek közül feltétlenül említést érdemel Horst Herold. Az ő kutatási eredményeinek felhasználásával gyökeresen átalakították Nürnberg rendőrőrsét. Az 1990-es években nagy előrelépést hozott a német bűnözéstudományi kutatásokban a *Bundeskriminalamt* által kidolgozott *általános bűnözési területi elemzési séma*, amelyet a későbbiekben több nagyvárosban is adaptáltak (Mühlhausen, Essen, Hamburg, Osnabrück, Rostock, Lübeck)²⁷. Említésre méltó továbbá még a Svédországban (Stockholm)²⁸ és a Nagy-Britanniában végzett gyakorlati kriminálgeográfiai munka; utóbbiban ezt főként a bevetés-irányítási központoknál alkalmazzák²⁹.

A hazai kutatások eddig két várost érintettek olyan mélységben, hogy azok a rendőri munka szinte teljes vertikumában felhasználhatók. A Hajdúböszörményi Rendőrkapitányság viszonylatában Tóth Antal végzett kutatásokat 2007-ben. A kutatás hozzájárult az eredményesebb rendészeti és bűnüldözési tevékenység folytatásához, illetve a területspecifikus bűnmegelőzéshez. Mátyás Szabolcs kutatásainak hatására Debrecen forrópontjainak a feltérképezésével a járőrszervezés, illetve a figyelő- és portyaszolgálatok válhatnak eredményesebbé, a rendészeti vezetés számára a büntetőjogi helyzet elemzése után pedig objektív módon összevethetővé váltak a regionális központok.

²⁷ Tóth Antal (2007): i. m.

²⁸ Vania Ceccato – Robert Haining – Paola Signoretta: Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools. *Annals of the Association of American Geographers*, iss. 1, 2002, pp. 29–51.

²⁹ Pödör Andrea: Térinformatikai alapú bűnmegelőzési stratégia. Budapest, 2006; Tóth Antal (2007): i. m.

IRODALOM

- Balázs Andrea:** A XV. kerület bűnügyi földrajza. A magyar közigazgatás fejlesztése című pályázatra készített dolgozat. 2003
- Berényi István:** Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1992
- Ceccato, Vania – Haining, Robert – Signoretta, Paola:** Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools. *Annals of the Association of American Geographers*, iss. 1, 2002
- Fórizs Sándor:** Rendészeti kihívások- németországi válaszok. In: **Gaal Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.):** Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Tanulmányok A változó rendészet aktuális kihívásai című tudományos konferenciáról. Pécs, 2013, 43–62. o.
- Földes Béla:** A bűnügy statisztikája. Budapest, 1889
- Hacker Ervin:** Budapest hatása a kriminalitásra. Budapest, 1930
- Hacker Ervin:** Magyarország kriminalitása az 1925-1934. években. Budapest, 1937
- Hellmer, Joachim:** Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 1972
- Hentig, Hans von:** Der kriminelle Mensch im Kräftepiel von Zeit und Raum. Das Verbrechen I. Berlin, 1961
- Herold, Horst:** Földrajz és bűnözés. Belügyi Szemle Tájékoztatója, 17. 1973
- Irk Albert:** Kriminológia I. Krimináletológia. Budapest, 1912
- Irk Ferenc:** Városi biztonság, nagyvárosi bűnmegelőzés. *Belügyi Szemle*, 2005/3.
- Kerezi Klára – Ritter Ildikó:** Budapest V. kerületének bűnözési térképe. *Belügyi Szemle*, 2000/10.
- Kerezi Klára – Finszter Géza – Kó József – Gosztonyi Géza:** A területi bűnmegelőzés lehetőségei Budapest V., IX. és XII. kerületében. In: **Irk Ferenc (szerk.):** Kriminológiai tanulmányok, 38. OKRI, Budapest, 2001, 112–180. o.
- Kerezi Klára – Kó József:** A IX. kerület bűnözési térképe. *Belügyi Szemle*, 2001/7–8.
- Kobolka István – Sallai János:** Budapest kriminálgeográfiája 1960–1985. között. *KBH Szakmai Szemle*, 2008/3.
- Kovács Zoltán:** A bűnözésföldrajz lehetőségei hazánkban. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1989 [Műhely 9.]
- Kovács Zoltán:** A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminőségben. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1990 [Műhely 6.]
- Kozma Gábor:** Társadalmi-gazdasági hatások. In: **Kerényi Attila (szerk.):** A Debreceni Nagyerdei Park Rendezési Tervének várható környezeti, ökológiai és társadalmi hatásai. Debrecen, 1997, 157–163. o.
- Mátyás, Szabolcs:** Police collaboration of Hungarian and Romanian counties on the frontier. In: **Süli-Zakar, István (ed.):** Neighbours and Partners: On the two sides of the border. Debrecen, 2008, pp. 203–210.
- Mátyás Szabolcs:** A Magyar Köztársaság és Hajdú-Bihar megye bűnügyi helyzetének elemzése és főbb kriminálstatisztikai mutatói. *Acta Iuventutis Geographica*, 2009/1.

Mátyás Szabolcs: A Debreceni Rendőrkapitányság elkövetői és bűnelkövetői vonzáskörzete. *Magyar Rendészet*, 2012/2.

Michalkó Gábor: A nemzetközi turizmus bűnözésföldrajzi aspektusai Budapesten. *Belügyi Szemle*, 1996/11.

Patkós Csaba – Tóth Antal: A bűnözés néhány térbeli jellemzője a rendszerváltás utáni Magyarországon. *Területi Statisztika*, 2012/3.

Piskóti-Kovács Zsuzsa: A felületmodellezés alkalmazási lehetőségei a bűnözésföldrajzi vizsgálatokban. 2011 www.uni-miskolc.hu/~fkt/HunDEM2011/Cikkek/Piskoti_Zs.pdf

Pődör Andrea: Térinformatikai alapú bűnözési térképek alkalmazása a helyi bűnmegelőzési stratégia kidolgozásában. XV. Országos Térinformatikai Konferencia, Szolnok, 2005. www.otk.hu/cd05/4szek/PdrAndrea.htm

Pődör Andrea: Térinformatikai alapú bűnmegelőzési stratégia. Budapest, 2006

Sallai János – Ritecz György: A Magyar Köztársaság határrendje és a határbiztonsága a „schengeni” elvek EU-ba való beépülése, illetve Magyarország uniós csatlakozása tükrében. *Rendvédelmi Füzetek*, 1999/6.

Sallai János: Az ukrán–magyar határ kriminál földrajza a '90-es években. *Rendvédelmi Füzetek*, 2002/29.

Tóth Antal: A kriminálgeográfiai kutatások aktualitása hazánkban. *Debreceni Szemle*, 2004/1. Vigh József: Kriminológiai alapismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998

Tóth Antal: A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. PhD-értekezés, Debrecen, 2007

Vigh József: Kriminológiai alapismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998